

אבנר

אבנר זמיר ז"ל

בן בלה ומשה

נולד ברמת יוחנן כ"ה סיון תש"ד 16.6.44

נפל בקרב על הגבול הסורי כ"ג אייר תשכ"ז 2.6.67

אותו לילה

...אותו לילה גורלי — 3 ימים לפני פרוץ המלחמה — ירדנו לירדן, לתפוס מארב על יד הכפר הערבי טובא (סמוך לכפר הנשיא). ההרגשה היתה שאנו יוצאים למארב שגרתי, ציפינו ללילה. ארוחת הערב עברה בשיחה שגרתית על הבית — עבר ועתיד. עם רדת החשכה הסתדרנו ונגשנו למארב. הלילה זחל לאטו כששנים מאתנו ישנים ושנים ערים, לסרוגין. ב־3.30 העיר אותי אבנר ואמר לי בשקט, כאילו נמצאנו במקום מבטחים, כי הוא רואה ארבע דמויות מתקרבות אלינו משטח ישראל. עקב תלבושת המ־דים שלהם והחשך, חשבנו כי מאנשינו הם שטעו בדרך. חכינו שיתקרבו יותר. חששנו לירות במידה ואלה חיילים משלנו. הם התקרבו עוד 6 מטר — לא יכולנו לחכות יותר ופתחנו באש. הם פתחו באש ממש יחד אתנו. ירו מתח אחד ארוך ונשכבו בין הקוצים. במתח זה נפגעו שלשה מאתנו — אבנר ויעקב בראש ואני ברגלי. עוזי ואני המשכנו לירות לעבר הקוצים עד שנהיה שקט. עוזי, שלא נפצע, רץ להזעיק עזרה מכפר הנשיא. נגשתי אל אבנר ויעקב — אך לא יכולתי להושיע — הם נפגעו פגיעות מוות ישירות, ללא סבל. אחר שעתיים באו לחלץ אותנו...

נשארה המשפחה, נשארו חברים ואין נחמה — כי היו צעירים ויפים ולא ישובו עוד.

אלון הלוי
בית השיטה

מאת פוסר "דבר" בטבריה
בהיתקלות בין משמר צה"ל לבין חוליית-קומנדו
סורית נהרגו חבלן סורי ושני חיילי צה"ל — אבנר
זמיר מרמת-יוחנן וסמל שלמה גרינשפון מצפת — ונפ-
צע קשה חייל ישראלי נוסף.

ההיתקלות אירעה בשעה 2.30 אור ליום ר' במקום המ־ רוחק שניים וחצי קילומטרים צפונית מרחית לכפר הנשיא	וקילומטר אחד מגבול סוריה. ההיתקלות קרתה כאשר החב- לנים הסוריים היו בדרכם חז- רה לסוריה.
---	--

אתה היית ילד.

אתה היית ילד יותר מנפשך!

היית פשוט: אדם.

אהבת!

ואפשר שלא ראית את ענן האהבה שהלך לפניך!

אנחנו ראינו אותו!

(ע. הלל)

בלה ומשה יקרים —

בלב כבד פתחתי היום את אלבום התמונות הראשון שלי וחזרתי לעולם הילדות שלנו בו היינו, אני ואבנר, ממש כמו תאומים. אמא תמיד סיפרה שאבנר הקדים אותי בשבועיים ובעצם היינו צריכים להוולד ביחד... מאלה חולפת במוחי ובלבי השאלה — למה אותו לקח המוות כל כך מוקדם? הן היינו צריכים לחיות הלאה ואם לא ממש יחד, הרי לפחות בידיעה שיש חוט סמוי שקושר בינינו לתמיד. אלא שהגורל אינו נקבע לפי ההגיון הפשוט שלנו והוא רצה אחרת... אינני מאלה שיכולים לשבת ברגעים כאלה ולהעלות זכרונות פשוטים וקטנים ללא התרגשות וללא דמעות. קשה בכלל לחשוב על אבנר כעל מישהו שכבר איננו וקשה להשתמש במלים גדולות ומפוארות כשאת רוצה לשאול: למה?

הידיעה הנוראית הזו שקמו עליו להרגו אנשים שלא ידעוהו, שלא הכירוהו. אנשים? ואולי אלה הם חיות, שמעולם לא ראו את העינים השחורות האלה והתלתלים והחיוך הביישני והתם שלו. זו מחשבה מחרידה עד כדי זוועה כי היא עצם פרצופה האמיתי של האיבה והשנאה והמלחמה. הרי שלנו בני אדם פשוטים וטובים שרוצים לחיות. ובכל זאת... על אבנר אי אפשר לספר לאנשים זרים. כי מי שלא פגשו וחי בקרבתו לא ידע לעולם למה וכמה אהבנו אותו. פשוט אהבנו.

כשהיינו בבית כמה ימים לפני המלחמה, פגשתי את אבנר. הסתכלתי בחזותו החיצונית של גבר ממש וכמעט נבוכתי למראה החיוך שלו, היה זה החיוך של ימי הגן וכיתה א' — אמיתי ותמים ויפה כל כך. נפרדנו ב, להתראות!" שגרתי וחשבתי לעצמי שלו לא יקרה דבר עם חיוך שכזה... מחשבה תמימה מדי. הן יודעים אנו שמחשבותינו ותקוותינו הפשוטות וההגיוניות אינן מפחידות את מלאך המוות. ההגיון שלו הוא אחר. ואנו נשארים עם כאבנו ויגוננו העמוק והגדול והבלתי נשכח ובלתי ניתן לנחמה.

וכעת נותר רק להסתכל בשמיים הכחולים שלנו ובעינייה הגדולות של בתי הקטנה, ולכאוב את המחשבה הנוראה שאבנר לא יזכה לראות ולחוש את כל אותם הדברים הקטנים שבעולמנו שעושים אותנו למאושרים.

לבי אתכם
צילה

נפלו עוד גיבורים — על זו האדמה
אך גם ירושלים — לנו היא שלמה,
וארץ חדשה — גבולה לנו נגלה...
בין אותם פרחי אביב ורגב, של עפר
עת נטייל יום יום
חסר לנו אותך אבנר — להאמין עד תום —
אתה מקשיב אבנר?
עוד סיפורים רבים — הנספרם אבנר לילדים?
אתה מקשיב אבנר?
זה אנו — ידידים.

הרצה שירי-כפרי
אלטנור (כפר המכבי)

לו אפשר היה לומר לך דברים על ימים גדולים, על
כל שהתרחש במשב פתאומי ומדהים! והרי אתה
חלק מכל זה. בדמך נתת את האות. עוד טרם ידעת
על התרחשותם של נסים, מותך תבע נקם.
השאת חלל גדול ונורא, מכאיב עד לבלי שאת. הלב
נצבט והוא רחוק, רחוק מהבין משמעותו של אסון
כבד.

הקרנן נרצה אך הוא כבד ויקר.
קשתה הנחמה ואפילו הבחנתי קדושת המטרה.
הלב מלא וגואה, הגרון חנוק, והיד כבדה. הרי אתה
צעיר כל כך, חסון ומושרש עמוק עמוק בביתך,
בחברתך. שלם כל כך עם דרכך עד כדי קנאה. מבורך
במעלות היית וכאילו פחדת שמא יגלו זאת אחרים
וישבחו. שמא ידעו שקולך ערב, שהומור לך בריא
וסוחף. שענין לך בנגינה, בהאזנה למוזיקה יפה.
שידעת לשקוע בספר טוב עד כדי שכחת עצמך.
עולמך העשיר היה סגור ומסוגר בפני זרים. רק
החיוך הסגירך לעתים גם כשבקשת להעלימו ולא
ידעת שהוא גלוי ומאיר ומדביק את סובביך.
בשקט האופיני לך, במסירות ובאחריות מלאה כל
חובה ותמיד יצאו הדברים מידך שלמים וגמורים.
נפלאות בתמימותך, בצניעותך וכמעט נחשדת בנאי
ביות. רק הקרוב אליך ידע שפשוט ראית הכל כטוב
ויפה ומעולם אי אפשר היה לשכנע אותך בהיפך.
זה היה סוד עלומיך בכל תפארתם ועל כן בוכה
הלב ומסרב להאמין. עוד אפשר להוסיף ולהרבות
קווים לדמותך הזקופה, החיננית, האהובה כל כך
על כל קרוביך. אך אזלו המלים מלב דואב.

לאבנר

כאשר במהלך היום אתה מוצא את עצמך דומה לו, או בדרך מקרה עושה מה שהוא רגיל היה לעשות. זה חובט בך פתאום. או – אז תבין פרוש: לא קיים. חסר, מקום ריק בגוף מוכר, כמו פנים ללא עיניים. פתאום נופל מה, „אולימפוס“ של יום יום בהצלחות וכשלונויות (האדישים קצת) שלו, ושוב פרפרים בבטן מציפים אותך אל אלו שכאב הוא – בקר צהריים ויליה שלהם. זה בחריפות גם באמצע היום, בעצומן של טרדות.

בעברך בלול על טרקטור מוכה פתאם בחוסר הבנה שהוא מאחורי הפינה צועד במכנסים קצרים וקבי קבים, חיוך שרצה להשאר בפנים אבל כיון שנמלט יסתתר מתחת לשפם. מאחורי החזית הגאה (תר-גולית משהו) יש אחת רגישה עד פגיעות שלפעמים מביאה לעפעוף מהיר ולחלוחית בעין בשעות כעס ועלבון.

רק פעם אחת, כשהתכוננו לעלות לרמה הסורית, חשנו באבדן כל ערכי המוסר שהיו בינינו, והיה עלינו שלטון של יצרים אלה שהם רעים ונוראים מטבעם בכל יתר המקומות שלטו פחדים, התרגשות וידיעת היותך בורג. בורג שיש לו תודעת ההכרח שבדבר. אבל בלי טינה אישית.

נשאר רק להאמין שכל זה לא לשוא.

מאלה הזכרים וממשיכים אותך.

בארי

על אבנר.

רק תקופה קצרה ביותר נפל בגורלי לעבוד במחיצתו של אבנר, כאשר החלפתי מטפלת באחת הכיתות הגבוהות.

לא קל היה למצא קשר לנערים בגיל זה. והיה זה אבנר, אשר הקל עלי מלאכה זו בסבר פנים שלו, בטוב הלב, בעדינות נפשו. לא שכח אף פעם לברך בשלום, ולא היתה זאת ברכה מהשפה לחוץ.

החיוך הנעים, העיניים היפות, אשר הצטחקו אליך נטעו בך את האמונה, שהוא באמת מאחל לך כל טוב. (ואין זה דבר קטן אפילו בעולמנו הקיבוצי).

אינני יודעת מה התרחש בלבו של נער זה, אך השקט והשלווה, אשר הקרין סביבו, הנעימו את החיים לכל אלה אשר נמצאו בסביבתו. וגדול הכאב, שהוא הלך מאתנו בלא עת...

טיבה 5.

לכולכם שלום.

צר לי כי טרם ספרתי לכם כאבי על נופלו של אבנר. היה קשה לעכל, ומאורעות הזמן לא נתנו לחשוב ולהרהר ולכאוב...

עכשיו — כשתאריך יום הולדתנו קרב לא יכולה שלא לחשוב עליו...

יודעים מה אהבתי באבנר? שקט, טוב לב, הרבה ענוה וצניעות, עיניים בישניות — הכל סגור בו. לעולם לא אשכח את כל שנות בית הספר שעברנו יחד. אך מאז — זמן עבר. דרכי פנתה למקום אחר — ולא ראיתי. אבל אין אפשר לשכוח...

יש לי בן קטן — מלאו לו אך חדשיים ימים. מבטיחה לכם כי הוא ידע על אבנר כאשר יגדל, וידע למה ומדוע עליו להמשיך ולהגן על ארץ אהובה זו.

אני יודעת שאני לא לבד ביום זה — בטוחה שאבנר, גם, יזכור לנו יום הולדת זה.

„לך תרצה — בהמון! — כתבת

בן שמונה — בתמונה ממול שחקת

ועל תמונה שניה הוספת...

רואה תרצה? קטן אבל גבר!

אבנר אתה מקשיב לנו?

האם ידעו התלילים לגדי ידמו בסלסולם

אותן עיניים כה חומות רכות...

תמיד שיחקו במחבואות... ידעו?

ידע הפך הרך, האף אליו שחומות קטנות

שמשות אחר של צהריים מצחקות — ידעו הן?

אף פעם לא ברעש, לא בכח

תמיד בצד — בשקט, בחיוך של טוב...

אבנר — הן לא אנו שנשכח...

חמשה עשר ביוני — שנה שנה זכרת.

תמיד ממך — עם בו היום למילים חמות חיכיתי.

„תרצה! עוד שנה עברה — ראי — אנחנו כבר גדולים!“

איכה עתה מזה היום נלקחת?

יחדיו נולדנו — אחת אותה השמש לנו

בבוקרו של יום...

מדוע זה לקחו אותך מכאן?

אתה מקשיב אבנר? היכן אתה? היכן?

מאז — דברים רבים — אך השלום רחוק עדיין.

נפלו עוד גיבורים — על זו האדמה
אך גם ירושלים — לנו היא שלמה,
וארץ חדשה — גבולה לנו נגלה...
בין אותם פרחי אביב ורגב, של עפר
עת נטייל יום יום
חסר לנו אותך אבנר — להאמין עד תום —
אתה מקשיב אבנר?
עוד סיפורים רבים — הנספרם אבנר לילדים?
אתה מקשיב אבנר?
זה אנו — ידידים.

הרצה שירי-כפרי
אלטנור (כפר המכבי)

לו אפשר היה לומר לך דברים על ימים גדולים, על
כל שהתרחש במשב פתאומי ומדהים! והרי אתה
חלק מכל זה. בדמך נתת את האות. עוד טרם ידעת
על התרחשותם של נסים, מותך תבע נקם.
השאת חלל גדול ונורא, מכאיב עד לבלי שאת. הלב
נצבט והוא רחוק, רחוק מהבין משמעותו של אסון
כבד.

הקרנן נרצה אך הוא כבד ויקר.
קשתה הנחמה ואפילו הבחנתי קדושת המטרה.
הלב מלא וגואה, הגרון חנוק, והיד כבדה. הרי אתה
צעיר כל כך, חסון ומושרש עמוק עמוק בביתך,
בחברתך. שלם כל כך עם דרכך עד כדי קנאה. מבורך
במעלות היית וכאילו פחדת שמא יגלו זאת אחרים
וישבחו. שמא ידעו שקולך ערב, שהומור לך בריא
וסוחף. שענין לך בנגינה, בהאזנה למוזיקה יפה.
שידעת לשקוע בספר טוב עד כדי שכחת עצמך.
עולמך העשיר היה סגור ומסוגר בפני זרים. רק
החיוך הסגירך לעתים גם כשבקשת להעלימו ולא
ידעת שהוא גלוי ומאיר ומדביק את סובביך.
בשקט האופיני לך, במסירות ובאחריות מלאה כל
חובה ותמיד יצאו הדברים מידך שלמים וגמורים.
נפלאות בתמימותך, בצניעותך וכמעט נחשדת בנאיר
ביות. רק הקרוב אליך ידע שפשוט ראית הכל כטוב
ויפה ומעולם אי אפשר היה לשכנע אותך בהיפך.
כזה היה סוד עלומיך בכל תפארתם ועל כן בוכה
הלב ומסרב להאמין. עוד אפשר להוסיף ולהרבות
קווים לדמותך הזקופה, החיננית, האהובה כל כך
על כל קרוביך. אך אזלו המלים מלב דואב.

לעולם תהיה חרות עמוק, בלתי נשכח כזכרון מר של ימים גדולים.

נצמה.

דיפדפתי היום בין דפי אלבום הילדות — ראיתי מבטי תינוקות בוהים בחלל ;

ראיתי, חיוך ביישני של ילדי גן ;

ראיתי, רצינות מדומה נסוכה על פנים — תמונת סיום מטיוול כתה ח' ;

ראיתי, ניצני בגרות בפנים מחייכות בשעה חגיגית של קבלה לחברות ;

בכל התמונות, משך כל השנים, בכל מצב, ובכל מאורע אתה אבנר אתנו, ניצב בינינו כחלק אורגני מהכיתה ומהקבוצה כולה. ופתאום, כאילו עקרו אותך מאתנו, כאילו בכוח אדירים קטעו אבר שלם מתוכינו ונותר חלל ריק — גדול ועצום.

נדמה לי, אבנר, שמעולם לא ידעת אתה, ולא ידענו אנחנו מה משמעותו של המושג חבר, רע, ידיד, לא למדנו להעריך נכונה משקע של שנים ושל 'יחד', עד אותו רגע בו ידענו-שוב לא נהיה ביחד לעולם. אם בשל האקלים בו נולדנו ; אם בגלל החברה בה חונכו ; אם בכדי המסגרת המעט לא רגילה בה גדלנו ואולי בעקבות כל אלה יחד לא נהגנו אף פעם לומר איש לרעהו מה בעצם אנחנו האחד בשביל השני, אולי היו הדברים ברורים כלי כד, מובנים מאליהם, עד שמעולם לא התעורר הצורך לבוא ולומר אותם בגלוי, להודות בפה מלא, בעומי דינו פנים מול פנים שאכן יקר וחביב אתה, מין מסכת יחסים של קרבה וידידות שאין להמירה באחרת.

לא אחת, בתקופת הצבא, כשנפגשנו לעתים רחוקות, אמרתי לך — מה טוב לראות ולהיפגש עמך, לשמוע ולהחליף חוויות, צוחק היית בכל פה על גלוי לב זה, ובכל זאת ראיתי ברק הבנה והזדהות בעיניך.

כליכך מוכר, כליכך קרוב וידוע אתה לנו, כליכך עם החיוך האלכסוני בזוית הפה ברגע של בישנות ומבוכה, עם תנועות ידים והרמת הגבות בשאלת תמיהה איזה-שהיא. הכיצד נוכל להתייחס אליך כאל

זכרון העבר? לא, אבנר, בשבילינו תמיד תהיה כאן.
אתנו על פני אדמה, לא בשמיים מעל ולא בעבים
מתחת, לא נברא עוד כוח רב ועצום כזה שיכול
לעוקר מלבבינו, עמוק ושורשי אתה בתוכינו —
וכזה תשאר תמיד.

תמר גלר

מקובל לזכור אדם על פי תכונותיו — את אבנר
אני רואה בזכרוני ומתאר בדמיוני לפי התנהגותו
— מעשיו.
ארועים — חלקם מחוספס וחלקם עדין עד פיוטיות
מפרזת, ארועים — וכל אחד מהם פינה קטנה של
דמותו.
זוכר אני את אבנר שאכל סבון כדי להחיות צפור
מתה ;
את אבנר שהיה „מלך הבית” וכלנו סביבו מחכים
למוצא פיו ;
אבנר אוכל גבינה ושמת בידים — וכל גופו נהנה ;
ואבנר שרץ יחף על אדמה קשה — במהירות חזק
— בטוח ;
ואבנר שבכה בויכוח בו חברו לא צדק ;
או אבנר שמעולם לא הצטין במיוחד בלמודים ;
ואבנר שלא התבלט בחברה אך בלט בה כל כך ;
ואת אבנר שחשב את תרמילי הבנות בטיול ;
ואבנר שהיה שש שנים בועדת כתיב או חברה ;
אבנר שחזר מהשקאה — כלו בוך, חולצה על
הכתף — וחיוך ;
אבנר שפשוט לא ידע איך רבים עם אנשים ;
או אבנר — המון ידידות לו ואף לא חברה אחת ;
אבנר שנאבק באצבעות מנושמות עם צלילים
נדינים ;
זהו אבנר שאיני יכול לתאר לעצמי שום הפסד
שיהלום אותו, כי הוא — אבנר.

בנוש

נצנוצי זכרונות על נר-שכבה

לעתים — משמעויות טמונות בשם. פעמים, כאילו
חזו ההורים מה דמות תהא לו לתינוק בשעה שהצ-
מידו לו שם. כנוי שמכנים בו חבר אין בו משום
משאלת-תחזית למה שיהיה, אלא שהוא בבחינת הת-
רשמות-סכום ממה שהווה.

חבריו קראו לו נרי – צליל שהוא חיבה, ומשמעות
שהיא תאור. זקוף כנר, כמוהו ישר ותם, וכמוהו –
אש אצורה בו.

נר נתון באוירה רוגעת ספק אם תורגש החיוניות
שבו. שלהבתו שאינה זעה מתמשכת מן הלובן וקר
שרת לו עטרת חן שבנגוד.

נעים היה למחנכיו לחוש את החום השקט הנובע
מזויות חיכוך האפיני, וטוב היה לפגוש באור המרצד
בגחלי עיניו השחורות.

אולם משנפרצה הכתה לווכוח ומשצלפו בה חלוקי
דעות ונטלטלו בה מחנך וחניכים – הרטיטה של
בתו של נרי והתיזה נצוצות צורבים שאין עמם
משוא-פנים. הלהט תפס את מקום הרגיעה, ופרץ
זנעורים העיד על כנות שאין עמה ורתור.

אצילות שהיתה טבועה בו שפעה ממנו לא משום
שהבליטה אלא על אף שהצניעה. אבק דרכים, בגד
עבודה מוכתם, סנדלי אילת מדושדשות לא העמו
אותה אצילות קורנת.

הבחרו למלא את תפקיד „מלך היער” בהצגת בר-
המצוה היתה מובנת מאליה. משנשמט לפתע כתר,
לחרדתה של המחנכת, – הרימו והשיבו לראשו
בתנועה בוטחת, מובנת אף היא מאליה, כמי שהת-
עסקות מעין זו היא בשבילו מעשה טבעי שבכל יום.
שרשיות ועצמיות שהיו בו עמדו לו וידע לכרוך עשייה
שהיא חובה עם מאור פנים שהוא חסד. לא נהג
לפרוש מדרך המלך של חברתו וחבריו אך בתחומה
הקפיד לשמור על שבילו שלו.

האכזריות שבהגיון הויתנו מתמצית באימת התהום
בה נסתיים שבילו במשב המוות שקפד את פתילו
של נרי.

לאה וחיים הדומי.

היה הנער אור חתרם עיניו יפות ושואלות.
ומאירות את סוד חייו כליל ירח בחולות.
עם החגור והעופרת אל הדיונות בא קולו.
שתקו ריעיו ככוכבים בכבות חייו הרוננים.
(נתן יונתן)

שלום שלומית.

קשה להתחיל כי ברגע שאני נזכר בשמו של אבנר מיד צצה לפני עיני דמותו החסונה, פניו שחומי העור ועיניו תוך כדי חיוך או צחוק. וקשה לי להתרגל למחשבה שדמות מלאת חיים ועליזה זו איננה בינינו, החיים.

כן, אני זוכר את אבנר טוב, ותמיד אזכור את ספוריו על הבית וגם אותך שלומית הכרתי מספורים אלו (גם לאחותי קוראים בשם זה) וגם את משה ובלה, הוריים.

אזכור את ספוריו ואת בדיחותיו (על טוסברנדי שכמה שהלך, הלך עוד קצת...) ואזכור את קרבות הידים בהן הצטיין. היינו יחד במשך כל שנת שרותנו האחרונה. מכתבו האחרון אלי היה ברכה לחתונתי. מאז מותו חשבתי בכל מני צורות כיצד להתקשר אתכם אך כל פעם היתה לי מעין רתיעה או פחד – כי מה אוכל לאמר אני למשפחה שכולה? אינני מסוגל לכתוב יותר – הדבר קשה לי אם כי מרגיש הנני שחייב אני יותר לאבנר.

בדרך גלוגר.

כפר רוסין

אבנר

כן, הכרתיו, או אולי אני חושב שהכרתיו. לראשונה ראיתיו שעה שהגעתי למחנה החדש. הוא היה בין אלה שקלטו אותנו – כלומר בין המכ"ים שלנו לעתיד. אז הכרתיו רק כמפקד-הכרות שאינה אוביקטיבית. הכרות חייל למפקדו.

ההכרות האמיתית שלי עם אבנר החלה למעשה כשיצאנו שנינו לקורס קשר – אז נקשרנו משום שהיינו היחידים באותו מקום מאותו גדוד.

זוכר אני את אבנר עתים מחייך עתים רציני ותמיד אינו מסודר בהופעתו. לא ידענו עליו רבות משום שהיה בין אלה הממעטים לספר על עצמם או על הקרובים להם. לעומת זאת תמיד היה אוהב לשמוע מהאחרים ותמיד ידע להבחין בין אמת לשאינו אמת.

אני זוכר כמה מקרים – היינו יושבים – החברה – בחדר, ואני הייתי מפליג באי אלו ספורים. כש-הדמיון היה גובר על המציאות מיד היה אבנר מפ-סיק אותי ומתחיל לתקוף בשאלות שתי וערב ומוצא את הסתירות שבספור.

איני יודע מדוע, אבל אף פעם לא רגזנו עליו בשל כך משום שתמיד ידע לעשות זאת בחביבות ובשלווה האופיניים לו.

תמיד לאחר יום של פעילות, כשהיינו מתכנסים (המכ"ים) אצל המ"פ היה אבנר נוטל בתורו את רשות הדבור ואז ידענו שזהו הסכום האמיתי והנכון של אותו יום. לא היה מתביש לומר לנו, השווים לו בדרגה ותפקיד, את מגרעותינו, אך תמיד גם ידע לציין את הטוב. וכך גם היה ביחסו לפקודיו — כמי שהיה צריך לגעור — גער ואת מי שצריך היה לציין — ציין. עזר לחייליו בכל, ועיתים לנו, המכ"ים, העומדים מהצד נדמה היה כי הוא חייל מהשורה. לא מפקד, ועל כך אהבוהו חייליו — כי היה אחד מהם ולא נסה, גם פעם אחת, להתנשא מעליהם, אלא רק שמש דוגמא ונהג לפי האמרה הידועה „ממנו תראו — וכך תעשו“.

את הידיעה על נפילתו קבלתי בעצם ימי הכוננות — ימים ספורים לפני פרוץ הקרבות. לא רציתי לה-אמין. היה יותר מדי קשה ובלתי מציאותי עבורי להסתגל למחשבה שאבנר איננו, עד שהראו לי תמונתו מעל גבי העתון. לאחר המלחמה בררתי את המקרה ונדע לי שהוא הראשון שהפעיל את נשקו. תמיד היה כזה — הראשון לכל. וזאת — מתוך יתחייבות שרבצה עליו בפקדו על אנשיו, מתוך הכרה עמוקה באותה אמרה.

בכותבי דברים אלה על אבנר, יושב אני ומתכוון בשתי תמונות שיש לי אתו ושואל עצמי, מדוע דוקא הוא? אולי משום שהיה הטוב שבינינו... כן, הוא היה הטוב שבינינו!

כמה דברים שרציתי לומר על מקום מנוחתך, אבנר, ולא יכולתי לאמרו משום שנקראתי לבצע את המוטל על כולנו: אני יודע כי מה שהצלחנו להשיג במלחמה אין בו כדי לנחם את משפחתך, את המוקירים אותך. כבוד וזכות נתנו לנו שזכינו להלחם בעד המדינה, רבים אף מקנאים בנו בשל כך. אך כבוד רב יותר מגיע לכם — שבזכותכם הגענו למה שהגענו. כן, אתם הגבורים שנתתם את דמכם — את נפשכם על מנת נוכל להמשיך ולקיים מה שאתם קדשתם בחייכם.

לעתים חושב אני כי מה זכותנו, אנו החיים, לקום מדי בקר בבקר, להסתדר, להתייפות ולשמוח — לחיות את חיינו כאילו לא קרה מאום — כאילו אתם חיים בתוכנו... וכשאזכרים את העובדה כי

אתם לא בינינו – ישנה הרגשה כאילו חסר לנו משהו, תחושה של אי-שלמות עם החיים. הרגשה של חלל שלא יתמלא לעולם. לא נותר לנו, אלא לקוות שזאת היתה מלחמתנו האחרונה לשמירת קיומנו הנורמלי כעם. יהי זכרכם לעד שמור בתוכנו.

יגאל סובול
רמת הכובש

במדים

הכרתיו לבוש מדים, נתון היה במדיו כשאר בני גילו, הממלאים חובתם לצה"ל ולארץ, אך על רוחו שמר; על עקרונותיו, על צדק ויושר כפי שהוא הבינם, על פשטות וכנות ועל יחסי אנוש.

אהוד היה על חניכיו בשל פשטותו, בשל אהבתו אותם ויחסו החם והכנה אליהם ובשל יושרו ופשטותו. אהוד היה על חבריו בשל טוב לבו, רוחו הטובה ונכונותו לעזור. מפקדיו תמחו עליו לא פעם; תמחו על מלחמתו העיקשת לצדק, על העזתו לדבוק באשר האמין, אף אם הזיק הדבר לקריירה שלו עצמו כאיש צבא. זאת משום שהיה אדם והתייחס אל זולתו כאל אדם. המדים לא הצליחו לשנות אישיותו, אלא להקשיחה מעט.

נעים היה לשמוע את רשמיו של אבנר בחזרו מאי מון של חניכיו; בעיני עמד תמיד חיוך, שחוק של טוב לב תלוי היה על שפתיו. במילות חיבה ובסלחנות אבהית היה מסכם את פעולת חניכיו, מספר על השגיהם או מחדליהם ומשתדל להסביר את הסיבות להתנהגותם הטובה או הרעה – תוך שהוא מבקר את עבודתו הוא כמדריך.

טבעי היה הדבר שכאשר הזדמנו קבוצת צעירים חיילים יחד ובהתקשר שיחה בינינו, הגענו לעתים קרובות לחילופי דברים בקשר לתפקיד, האדם, יעודו, תכנותיו ואפשרויותיו. רבים מאיתנו חפשו דרך, התלבטו באשר לעבר ולעתיד ובאשר להמשך דרכם כאזרחים. לא כן אבנר; עיניו שוחקות בתום, בשפתיו חיוך והוא כולו שופע בטחון ושלווה. הוא ידע את דרכו לעתיד, בטוח היה בדרך זו, שלם עמה ומאושר בה. הוא חיכה בקוצר רוח ליום

שחרורו מצה"ל, יום בו יוכל להגשים את שאיפתו ;
שאיפת בן קבוץ החוזר לביתו וממשיך לבנות את
אשר החלו הוריו. שאיפתו של בן חברה, אותה אהב
ובה חפץ להשתרש. תמיד אהב לספר על ביתו
האהוב ולספר על יום שובו אליו. את תפ־
קידו כמדריך בצה"ל השתדל למלא כראוי, אך הת־
ייחס אליו כאל שלב מעבר לחיי קבוץ ולחיי עבודה
יוצרת ואחראית.

בשמחה חזר אל חיי היצירה, חיי החברה אותה
אהב וחיי העבודה אליה נכסף. זמן קצר ארכה
שמחה זו למען אותה חברה, למען אותה עבודה,
למען השלום והשלוה אליהם נשא נפשו, — למען
כל אלה נתן חייו. למען אלה עצם עיניו המחייכות
ושפתיו לא העלו עוד את בת צחוקו הנעימה...
המרגיעה...

גאון רודולפר־כהנא
ירושלים

היה הנער אור חתום עיניו יפות ושואלות.
ומאירות את סוד חייו כליל ירח בחולות.
עם החגור והעופרת אל הדיונות בא קולו.
שתקו ריעיו ככוכבים בכבות חייו הרוננים.

(נתן יונתן)

שלום לכל המשפחה.

הזמן: יום שישי, 10.30 בבוקר. המקום — שק"ס הבסיס.
הפעולה — יצור מכתב שני הביתה.
מהשורות הנ"ל מסתבר כי זה אפשר לי מעט זמן פנוי לכיף
בשק"ס וכמו כן לכתוב מכתב הכרחי הביתה לאחר חוסר
ברירה מוסרית עקב המכתבים הרבים ששלחתם לי. ואגב,
בקשר למכתבים — עוד לא נפגשתי במצב בו רעבים כל
כך למכתב — ואני מבין שהתופעה היא הדדית ולכן אשתדל
לפעול בהתאם לכך, (אתם ממילא תכתבו), בעיקר לאחר
ההספה של שלומית.
בקשר לשאר, לאחר שהיינו שבועיים בשדה חורנו לבסיס
וממשיכים באמונים כרגיל — על אף שבאופן כללי הם
נעשים קשים יותר מבחינה פיזית, אין להשוות אותם
לאמונים בשבוע הראשון והעני. מבחינה מורלית אפשר
פה לראות ממש בעין כיצד הולכת ומתגבשת חברה מחברת
זריט. כבר הספקתי להכיר את רוב החברה שרבים מהם
הם בחורים זהב.

שלכם
אבנר

לכולם שלומות!!

לצערי הרב לא יכולתי להגיע השבת הביתה. סיבות? כרגיל
צבא. — שום דבר לא בטוח בו ובעיקר מה שנוגע לחופשות.
כנראה שאצטרך להבא להמנע מהבטחות העוללות להיות
הבטחות שוא. מילא, גם זה יעבור... אלא שהפסדתי, בעצם,
יום הולדת של יוסי וכן גם את שלי. ובכן — שלל גרקות
להורים — הן הרי מגיעות לכם (לפחות!!!) כמו לי.
וכמוכן ברכות ליוסי.

...לקראת הסוף עובדים קצת יותר קשה, אבל לא נורא, מה
שמציל אותי בצבא הזה הם החברים הנהדוים — באמח
מיבים — שנמצאים יחד אתי כאן.
נסיים בזה, בתקווה להיות בשבוע הבא בבית בלי הבטחה —
עיקר שכחתי — קבלתי שעות קטן מהנגב בקשר לעלול
להתרחש בו בחורף. המדובר הוא בסופת חול לא נורמלית
שעברה עלינו ועד הצהרים לא הצלחתי לנער עצמי מכל
החול והאבק...

...
השבוע נמשך — לראשונה בשבילי בתקופת השרות את
האמרה — הנחיל הוא צבא חקלאי, ונצא להרביץ יום
עבודה ברביבים. ולא טחם ברביבים אלא באפרסקים שלהם.
אם נזכור את המימרה — „לא תחסום שור בדישו" הרי
נוכל להבין שרעבים לא נצא משם.

בימים האחרונים התחיל האקלים להיות קשה במיוחד
והסמפי מגיעה פה ל-40°. כך שחם למדי. מבחינה מסוימת

ישנה הקלה כלשהי בעובדה שהאוויר יבש כך שההזעה קטנה בהרבה מאשר ברמת יחנן למשל, ואם לא פתחו את הבריכה אתם בטח מזיעים בכמויות רציניות מאד.

...
משהו על ההווי אצלנו: אינני יודע מה הולך ביחידות אחרות אבל אצלנו אין הווי יזום. הכל נעשה מתוך חובה. זאת אומרת קובעים לנו "הערב תעשו הווי" ואין ברירה אלא לעשות. בדיכ זה מסתכם בישיבה של שעה פחות או יותר ושירה. לפעמים מקפצים קצת וזהו. קשה להגיד שזה מוסיף מורל. אך אל תסיקו שהמורל אצלנו ירוד. זה בכלל לא בהקשר. ולהפך. המורל לדעתי הוא גבוה בעיקר בהתחשב במצב המיוחד שלנו (נה לא כל כך נורמלי לא להיות חודשים בבית) והראיה לכך — אתמול נערך ערב הווי שעל אף היותו כפוי לכאורה, הוא היה שמח. ממש ממש. מובן שזה לא קורה לעתים קרובות אבל לעתים כל כך זקוקים לזה וזה כה מחבקש אם העסק כפוי או לא כפוי. זה מתפרץ כמו שאומרים.

נקצר הפעם ולא נכתוב מגילות ביחוד שמיסתבר שיש נסיה לקצר לנו את השבת...

אי לאת נאמר שלום. להת, ודיש לכולם ממני ומגדי

שלום—אבנר

...קבלנו חבילות מוועדות החיילים של המשק — כל הכבוד אבל מדוע לא נשלחה לגדי חבילה? אני תקווה שתגיע לו בקרוב כי הדבר פשוט לא נעים (מה עוד ששנינו מאותו קבוצה).

בערך באמצע הסדרה קבלתי מכתב מאמא בתוספת הפתעה צעירה ורעננה מיולי בדוח כללי ומקיף של מאורעות הספורט האחרונים. לאור הבקאות הרבה שגילית אחי הצעיר והיקר, יש לשער שתעלה עלי בקרוב בפרשנות ספורטיבית... מה נשמע בקיבוץ? אבא, איך זה להיות אורח פשוט ורגיל ללא יומרות רבות במזכירות ויותר יומרות בפלחה (לא כן?) סבתא בטח מאושרת בימים אלו — סוף סוף נתן לה לראות את הילד לאזור שבמשך שנתיים שלוש המיר אותה — את האמא בישיבות וועדות...

...בשבע הבא נעלה קצת לצפון ואם תהיה אפשרות אולי אקפוץ הביתה לכמה שעות...

שלכם
אבנר

לכל המשפחה שלומות!

עוד שבת אחת בבסיס בבילוי מפוקפק ביותר, שהעיקר בו הוא החלומות עלימה הולך בבית ובמקביל מה אנו מפסידים. השבוע נכנסנו לחדש האחרון של הקורס. שהוא החדש

המסכס וכמו כל דבר מסכס הוא יהיה כפי שאומרים המעניינים המשולב והקשה בחלקי הקודם. באותו זמן כמעט ולא נהיה בבסיס, אלא נשוטט זסרי בית ומיטה קבועים, אי פה אי שם בערבות הנגב, ובתקופה מסויימת גם ב"צפון" (מה זה נתון לי ???).

לאחר כל זאת תבוא תקופה קצרה של שלווה בה אני משגור אניע לעתים קרובות הביתה. לאחר זאת... בקשר לשאר — הפעם מגיעה תודה יוצאת מהכלל לאמא על העונה הלא נורמלית ששלחה לי. לפי השערות בלתי מבוססות עדיין אך משקפות את המצב כללית. הרי ברור כי שבטה עדיין לא זכתה לרמה כה גבוהה. וקיים ספק אם באחד מהזמנים נאכלה עונה על רמה כזו בצה"ל ועל כן אמא — כל הכבוד.

לכולם שלום!

ושוב שבת בבסיס. לכאורה שבת רגילה ככל השבתות, אך למעשה מסתתרת מאחוריה טרגדיה גדולה, המתבטאת לא בכך שאני בבסיס בשבת זו אלא בכך שהיינו צריכים להמצא בבית (לפי התכנית כמובן) ואנשים מסוימים לא אפשרו לנו זאת משום מה. מסתבר, אם כן, שהפעם הבאה כה אוכל לחזות בזיו פניה של רמת יוחנן תהיה בשנה הבאה. נא לא להבהל הרי זה "בסך הכל" בעוד חודש.

כמובן שהביקור החטוף ביום רביעי הוריד כמה ק"ג של געגועים אבל בעיקר גירה את הבלוטה המיצרת אותם. בקשר להמשך הקורס הרי כפי שכבר ספרתי לכם נותרו לנו עוד מספר שבועות של קריעה ולאחר מכן שלווה במסגרת שהיא למעשה מחוץ לתחום קורס זה.

תאמינו או לא, אבל ברגע זה אנו רובצים מי על הבטן ומי על הגב ושומעים רדיו. זה עתה הסתיים החידון המוסיקלי. יש פה כמה מומחים רציניים ביותר בשטח זה ואנו מצפים להמשך התכנית.

קשה להקשיב לרדיו בזמנים אלו, בעיקר בשבת, ולא להזכר בעיסוק זה בהכדל ועיר — המקום. אם נשחזר חודשים מספר לאחור אפשר לאמר שאם במשך כל השבוע הייתי מקיים פולחן רדיו רגיל הרי בשבת הייתי מקיים את "יום הרדיו". יושב ומקשיב החל ב"המסך עולה" דרך תכנית כבקשתך חדשית ספורט והלאה... אלו היו חזיים. נותרו רק געגועים ותקוות. ובכן. מספיק להרבות להג. נסיים בזאת. שלום לכולם ולהתראות בשנה הבאה.

אבנר

לכל המשפחה אלף ואחד שלומות!

נותרו עוד 20 יום וליתר דיוק שבוע נוסף פחות ערך, ונוכל לומר כל זה מאחורינו...

ועל אף שיש עוד מספיק לפנינו הרי אפשר כבר לחוש בידים את הסוף המיוחל ומספיק יהיה לכתוב כי חושבים אפילו על מסיבת סיום.

כפי שכתבתי לכם במכתב הקודם הרי השבוע החולף עבר עלינו בשדה, בסידרה שהייתה את מוקד הסיוטים שלנו בקורס, ולאחר שנסתיימה והצליחה בצורה לא מבוטלת להגשים הלכה למעשה את הסיוט התיאורטי שלנו הרי תוכלו להבין ולתאר לעצמכם את מידת הנטל שכל אחד פרק מעצמו.

ובשבוע הבא — הייתה לשדה וחזר חלילה ונמאס חלילה... שלא כרגיל הרבצנו אתמול שינה לא נורמלית — בזמן ובעומק — אך לא בלי חלומות...

בסדרה — החברה התחילו להבין שאתי להתחרות בחבילות זה לא עסק פשוט, וכמו בסירוגנות — אני הולך והופך למלך החבילות.

לפי מכתבה של אמא הרי שמשמחת העובדה שסוף סוף יורד במשק גשם כמו שצריך, כאן, בנגב, מוג האוויר לא הכי נעים בעולם — הקור הוא נוראי ובעיקר לא נעימה הרוח... אמנם יש לציין את הציוד החורפי שהצבא ספק לנו אבל מה כל זה כשאתה — אני (ואני לא היחיד) נזכר במצבך כשאתה בשנוי גאוגרפי קטן בלבד — נמצא תחת שמיכה עבה וחמה והגשם נוטף לו על הרעפים... נסתפק בזה ונקווה שתבינו איך שהוא את הכתוב.

אבנר

15.4.1962

שלום לכל המשפחה:

...עצם התקרב מועד הסיום מכניס הרבה יותר רצון ועניין לסיים את העסק כמה שיותר מהר וכמובן שזה מעלה את המתח וקשה לומר שהחברה ואני בתוכם לא מבסוטים מכל העניין כי אחרי הכל קשה לחיות כל כך הרבה ימים אפורים החוזרים על עצמם, להוציא מטען חוויות, ומוטב לעבוד במחנה מסוים אך בעניין רב יותר, כל זאת יחסית לצבא כמובן, ובכלל מסיבת הסיום וסביב לה תופסים את כולנו במרבית שעות היום והחברה משתדלים לנצל כל דגט פנוי להכנות. אגב, קיימים סיכויים שאגיע הביתה בשבת הבאה או ביום אחר עמי לסחוב את הקלרינט לבסיס (וכולי תקווה שהעניין יסודר).

...אני נמצא פעם נוספת בשדה ונקרעים אולי יוחר מאשר

בפעמים קודמות ועל אף זאת נהנים יותר היות ובשלב זה נוסף גם ענין מסויס וטיפוק

עיקר שכחתי: גדי מצרף בזאת בקשה אלמת שתכנה הוא בזה: למסיבת הסיוס אליה תבואו, יש להניח בטנדו מהקיבוץ, כשאבא נוהג, הוא מבקש שתאספו בדרך את אמא שלו (מחיתה), אני מקווה יחד עם גדי שלא תאכזבו אותו.

...
השבוע החולף עבר עלי בשדה, אל דאגה, בתור מדריך כל הענין שונה ואפילו יותר מענין — יחסית לנושאים ה"מרת" קיס" שבצבא, כמוכן, בזמן האחרון יש קצת זמן חפשי ואפשר לקרוא הרבה ולשחק כדור-סל ולגוון את החיים במקצת, יחד עם זה נעשיתי כעת קצת "בודד" היות ונשארתי פה השריד היחידי מהקיבוץ, דווציה כידוע גמר את שרות המלואיס שלו ופרח לו מפה.

אבנר

לזמירים שלום!

עוד שבת עברה, ושוב אינני בבית, לא באשמתי חלילה אך התוצאות שוות למעשה, ובכלל תחזית החופשות שלי נראית היום קוורת כמעט כמו השמים שמעלי הס לא שמי הבסיס אלא שמים החוסים בצילם הקוורת על מעטה סמיך וטבון מכל המינים, הצבעים והגוונים... ובכן, התחזית קודמת ולו רק בזכות זאת שבפסח לא אהיה בבית בפעם הראשונה (חוץ מ"פעס-פעס") בכל חיי הקצרים, מספיק לא?

הייתי השבוע בחניון הצעדה בבית שמש ואס יוסי היה שם הרי שכמעט ראיתי אותו, הכל היה שם מלא בוק וירד גשם ובכלל כל העסק נראה עצוב מאוד לעומת מה שאני זוכר (שתי צעדות!!!), נורא ריחמתי על הצועדים, פגשתי חברה שלא ראיתי יוגלות ולמרבית הפלא (פלא?) הייתי צריך אני (!) להרים להם את המורל.

כפי שזרואי שמעתם כבר משלומית, הייתי בסיוול גיפים של הנוער, איך היה? אדיר!!! אף פעם לא נהניתי כך מסיוול כלשהו, חבל שהייתי היחיד מהכיתה אבל במשך הזמן התאק" למתי גם בין "הזקנים" והיה נורא שמח, ממש לא יאומן כמה אפשר להספיק לעבור לראות ולהבין במשך זמן כה קצר, (חבל רק שהעסק כל כך יקר).

נגמור בזאת, צריך לעבוד לא? ד"ש לכל "המעריצים" שלי, אס יעג, ולהתראות אחרי פסח... (קווה שלהרבה זמן).

אבנר

למשפחת זמיר שלום רב!

אינכם מכירים אותי וגם אני אתכם לא מכיר, אך את אבנר הכרתי היטב. שנתיים וחצי היינו בצבא יחדיו, והמשכנו גם לשמור על קשרי מכתבים לאחר מכן.

קשה לכתוב על אבנר כשיודע אתה שיותר לא תזכה לראות את פניו אשר תמיד צל חיוך נסוך עליהם. אבנר היה לגבי תמיד סמל של מקור חיים, עליזות ושמחה תמיד היו בסביבתו. מעולם לא ראיתיו עצוב. גם ברגעים הקשים ביותר באימונים, או כאשר נעשה לו עוול, היה מקבל את הכל ברוח טובה וסלחנית.

אבנר ידע להתקשר אל כל אחד ואחד ללא הבדל. היה לו חוש למצוא את החוט ללבו של כל אדם ואדם.

כל אדם שהיה חי במחיצתו ולו גם לזמן הקצר ביותר מוכרח היה לחבבו בגלל רוחו הטובה, חוש ההומור המפותח שבו ובעקר בגלל היותו בן-אדם בכל משמעות הדבר.

את מכתבו האחרון קיבלתי אך לפני חדשים בו רוצה הוא לבוא לאפיקים ומשם לנסוע לחתונת ידיד שלנו בכפר רופין. לא זכיתי לראותו אז בגלל סיבות טכניות...

רק תמונותינו והמשותפות מחיי הצבא ישארו לזכרת עולם, בצירוף חוויות אשר לא ישכחו. אין מלים לתנחומים על בן שנפד, רק אולי הידיעה שזכותו ובזכות בניים רבים כמו בנכם קיימת מדינת ישראל תתן לנו את האפשרות לעמוד בכוח מול גורל אכזר !!

שלכם

אבינעם חסקלברג
אפיקים

...יא חתיכת ספוס שכמוך! —

שים לב שאפילו שלום לא מגיע לך וגם לא קבלת אותו. אתה יודע למה? אינטליגנט עלוב שכמוך! אתה כבר יודע הכל שאתה מרשה לעצמך לא לבוא לסמינר בגורי צבא—? לפיכך, שים לב, אתה הולך למקלחת, עומד מול הראי ומביט בעצמך פעם ומביט פעמיים ואומר לעצמך — איזה אידיוט אני לא יודע אם היית מעלה הרבה בסמינר על כל פנים הרמה היתה נמוכה למדי ומהחברה שלנו היו בסך הכל כ"5... את כשלון הסמינר אני תולה בחברה לא אחראים כמוך שמרשים לעצמם להשתמש — הגיע הזמן שתוציא את המסקנות, לגבי עצמך.

חזק מזה ההרגשה היא בהחלט טובה ואין הרבה טענות חזק מפה ושם קצת רגעים "מתיים", אם אתה מבין אותי — אני בהחלט מרוצה. על כל פנים יותר ממה שצפיתי אחרי השחרור...

אבנר

אבי —

ואם רצית לשמוע משהו רציני — דבר שלא מובן ולא ברור לי אם תוכל לעמוד בזה או בבקשה, אחרי ריב ממושך בין הענפים (בקשר אלי כמוכוב...)... נכנסתי לעבוד בלול, ההתחייבות שלי היא לשנה בלבד וכמעט ברור לי שלא אמשיך לעבוד שם, אף על פי שאני עושה עבודות נחמדות למדי והחברה המאכלסים את הענף הם צעירים ונחמדים. מחוץ לעבודה כל השאר חדגוני למדי — כמו באפיקים. בערבים — פטפוטים על כוס קפה אצל החברה הטובים, כדורסל (משתפרים) נגינה (קלרינט — גאון צעיר ללא ספק) ומקהלה. התחלתי לקרוא בזמן האחרון הרבה ספרים (לא בבת אחת), על מנת למלא מה שלא עשיתי בצבא... ללמוד בינתיים אין לי כח, אולי נלמד קצת אנגלית בקרוב, בינתיים לא. אינני יודע איך אתה מסוגל להדריך כעת לאחר שקרוב לשנתיים עשית זאת. אני לא מסוגל לכך. זהו זה. חושבני שלכושר הקליטה המוגבל שלך יספיק להפעם. כדי לא לעייף את המוח, קרא כל יום שתי שורות ואח"כ לך לישון לשעתיים.

אבנר

שלומות אבי,

קודם כל התנצלותי. האמת היא שאתה כתבת את המכתב האחרון וכמוכוב שאני מוכרח להתנצל על ההתרשלות הפושעת למרות שתירוצים לא חסרים. קורה לי לפעמים שאני מחליט לכתוב משהו אבל אחרי שמתשיבים כבר והעט כבר כותב את ה"שלום" המסורתי, אתה נוכח לראות שהיד לא זהה הלאה. הכל פורח מהראש ונדמה שאין חדש ומענין שראוי

לכתבו. זה לא מקרה פסיכולוגי (או פסיכי לפי שאתה מגדיר זאת) אלא חד גוניות חיצונית זו של החיים ולא חשוב אם זה ברמת יוחנן או אפיקוס, בסופו של דבר אנו חיים, נללית. באותה המסגרת ושוחפים בדרך כלל לאותן חוויות, חוץ מהחלק האישי שבעסק. אני מקווה שתכין אותי. (יהיה לך קצת קשה כמו הרבה דברים אותם הייתי צריך להסביר לך פעמיים. איך אומרים – „הוא תופס מהר אחרי שמסבירים לו הרבה...“)

אז כפי שניסיתי להסביר לך אין הרבה מה לחדש. מבחינת עבודתי חלה השתפרות מה. התקדמתי מהבחינה המקצועית והעבודה באופן כללי מגוונת למדי ועם קצת רצון טוב אפשר למצוא ענין אפילו בלוג.

נהניתי לשמוע על הספוק שאתה מוצא בהדרכת חברת הנער שלכס. אני בטוח שמבחינתי לא היית מצליח להתמיד בזה. אני מצדי מעדיף להעסיק את עצמי באופן קצת יותר אגואיסטי, אני שומע המון תקליטים – מכל הסוגים. בעיקר במתכונת של שירי עם, מחזות מוזיקליים ומוזיקה קלאסית. אני מתכוון בקרוב לקנו הפטיפון כך שהעסק יהיה קצת יותר נוח. נוסף לכך אני גם מנגן קצת (קלידנט) – בקרוב יעשו כאן תזמורת קטנה, קטנה מאד עדיין, ויש לי סיכויים סבירים להיות בה „כוכב“!!! (נתאר לך מה הרמה...) ...אני גם שר במקלה ונורא נהנה כדאי לך גם לנסות, אבל תפסיק לזייף כבר...!

זה הכל להפעם. בוא חתי שרק תוכל.

אבנר

שלומות אבי!

כיון שאני קצת יותר הגון והרבה יותר אחראי ממך אני מניח שלא תתפלא על התשובה המהירה.

ולעצם העניין, אז דע לך שהעדרותך המזלזלת והבלתי משכנעת מה „זברה“ גרמה עלבון צורב לידידיך באשר הם, הכוונה לאלה שבאו ורצו לראות אותך שם... אבל נפסיק עם הטפת המוסר על דברים שהיו בעבר...

שאלת על ג. האינפורמציה שלי בקשר לכך קצת מיושנת היות והוא עזב את המשק ומאז נעלמו עקבותיו. שלחנו לו כמה מכתבי „אזהרה“ אך איך קול ואין עונה. לפי הבנתי המצפון קצת עובד אצלו בכל זאת, ולא נעים לו לבוא אף על פי שהיה אליו יחס יפה, ממש לא רגיל, עד הרגע האחרון. וזאת בעיקר לאור היחס שהוא הפגין למשק אחרי שגדל פה מכתה ה' וקיבל חינוך ויחס שקשה למצוא כמותם ניתנים לבני משק. אל תסיק מכך שנתקנו את היחסים בינינו, להיפך, אני מת לראותו אבל אותי אישית כל העסק נורא הרגיו ואמרת

לו אח מה שאני חושב על זה ישר בפרצוף והוא שתק כמו
אבן.

משהו כללי — ממשיך לעבוד בלול והייתי אפילו בקורס
בפנסיון בנהריה — חייס לא נורמליים. דוקא לא מדריך
בחברת נער ולא מדריך בכלל. שר במקהלה שלנו ונורא
נורא נהנה מזה. גר לבד, בחדר נחמד. שוחה הרבה; בבריכה
ומבילה אח הערביס עם חברים וחברות נחמדים. שותים
הרבה קפה ושומעים הרבה מוזיקה...

דרך אגב, שלישיית גשר הירקון שרה עכשיו ברדיו את
השיר „צריך ישן” — שיר נורא יפה, מסוג השירים שאחה
נשפך בהם כלי...

נסחפק במה שנכתב כבר ונפרד מנך, דיט לג, אבל חס חס.

להתראות מתישהו

(אתה לא כל כך רחוק)

אבנר

לשלומית שלום!

היה לי קשר עם אבנר גם אחרי שגמרנו את הצבא.
רציתי לשמור על קשר אתו כיון שחבבתיו והתידדנו
מאד בצבא וביחוד בסוף, כשהיינו בשבטה יחדיו
בפלוגה אחת. נשארו אצלי כמה ממכתביו של אבנר
וכהרגלו כתובים הם בחוש הומור דק עם ציניות
ולעג שמקורם בחיבה ויחסי ידידות. זה גם מעיד
על אופיו. אבנר היה מסתיר את רגשותיו ולא מגלם
בקלות...

לא התכתבנו על דברים שברומו של עולם אלא סתם
על בעיות ודעות שונות — על חיי קיבוץ, חברה וכו'
— ובעיקר על מנת שלא לנתק את הקשר...

אבינעם

לבלה ומשה שלום רב!

כל המלים והדבורים אבדו ערכם. מה אומר אני
הצעיר לכם — אתם אשר אבנר היה בשר מבשרכם,
אשר גדלתם אותו וטפחתם אותו...

הכל נראה כה בלתי נתפס ובלתי מובן. רק חלל ריק
של חוסר רצון להשלים עם המציאות, עם החדלון
של אדם.

לא, לא אוכל לכתוב על אבנר — הבינו וסלחו לי.
בשעות של בדידות, כשנמצא אני עם עצמי, כשאין
שליטה על מחשבותי, והכל ערטילאי ורחוק מהמציא
אות, נראה אתה לי, אבנר, רחוק רחוק, בעולם אחר
בו אין לרע שליטה, אך זהו לא עולמנו שלנו, הרי

אנו מוקפים רשע ודמע, דם ונהרג ואכזריות ושאיפות
טרוף של אנשים... האוכל לעלות אליך למרחקים
לעולם האחר, לעולמך שלך... לא אין זה פתרון
לברוח מהמציאות!!!

האצל עלינו מרוח עולמך שלך, תן לנו את הכח
להלחם ברשע ולהפכו לטוב, תן לנו מכוח אמונתך
להאמין שטובים אנו ביסודנו – תן לנו את החיים
כי בזכותך ולמענך אנו חיים...

חיה בקרבנו ושמור עלינו כי אחד אנו. אתה שם
למעלה ואנו כאן למטה. יד ביד נצעד בשביל הזכרון,
זכרון המתים שנתנו לנו את החיים!!!

שלך בהרכנת ראש

אביעם

היתה שעת דמדומים. השמש להטה באודם אחרון של יום. רוח ים החלה נושבת קלילות בהפיגה את חופי הנגב הלוהט. שעת החדשות ברדיו הגיעה הצ' טופפנו כולנו סביב הטראזיסטור הקטן כהרגלנו מזה שבועיים של כוננות – אותו מכשיר אשר היווה עבורנו את הקשר לעולם האחר לבית. צפיות ותקוות חלפו בנו. קיווינו לשמוע שהנה אותו סיוט יחלוף וישאר בנחלת-העבר. קולו של הקריין הידהר במרחבים במר-נוטוניות עגומה... ואז כרעם נשמעה ההודעה, „בהתק-לות עם חולית חבלנים בצפון נהרגו שני חיילי מילואים” ושמך אבנר הדהד וצלצל באוזני כאותם מקלות המכים בתוף ללא הפסק.

אז ידעתי, לא נגמור את החשבון כך סתם – הנקמה זעקה בלבבי. להשמיד להרוס להרוג ולנקום נקמת בנינו הנופלים למען...? למען מה נפלת, אבנר, האם שיערת שמותך יסמל את תחילת המאבק, את גודל הנצחון, את הרחבת גבולותינו ואת השיבה לכותל? האם ניתנים החיים על-מנת שנקפחם ונאבדם למען משהו? היש תכלית וערך לחיינו או כד? אינך כאן עמנו היום, אבנר, והשאלות נותרו זועקות באלם בחלל ארצנו הגדולה והמחודשת אותה הארץ אשר למען בטחונה נפלת אתה. בטוחתני, אבנר, שלו היינו שואלים אותך כיום אותן שאלות, לא הית מפקפק כלל ועיקר...

אך אנו, הוריד, קרוביך וידידיך נשארנו מיותמים וריקים ממחשבות ורגשות ורק זעקת הכאב והשכול בוקעת מתוכנו...

אינך כאן היום אתנו, אבנר, ולא זכית לראות ולחוש בכל אותם חויות של גבורה וקדושה, אך אנו החיים נשתדל לתת את המשמעות לסממת חייו של העם היהודי „ובמותם צוו לנו את החיים”.

נעשה הכל להצדיק ולתת טעם ותכלית לכם הנופלים אשר אינם כאן אתנו היום.

אבינעם

תוהו לו הלב במדוע ולמה, ואין הוא יכול להכיל את כל האין הנורא הזה. רוטבות להן העינים ורר טטות עם כל זכרון מראה של היה ולא יהיה יותר. צוללות האזניים מהשקט הרודף הזה אשר לא במהרה ישאן שנית.

קשה לומר דברים על אבנר מבלי שתפסתי עדיין שאיננו עוד. יודע אני שאיננו הוא ולא ישוב עוד. אך בכל אשר אפנה מלווה אותי דמותו השחומה החייכנית, והאין שבגוף טורד להזיות שברוח.

מסירותו לעבודה, הנכונות לעזור תמיד ללא חשבון ורוגז, רוחו הטובה עם הבדיחות הצחקוקים והוי-כוחים שביחד, היוו דמות של חבר אמיתי שעבודה בחברתו היתה לי לחוויה.

חשבתי בתחילה שלא אוכל לחזור לענף בלעדיו, לא האמנתי שאפשר לעבוד ולסחוב קדימה בלי אבנר.

חזרתי, ואנו ממשיכים ואילו אבנר מלווה אותי מהצד בכל מקום ובכל עת. והוא יוסיף ללוותנו יחד תמיד.

דה

שתקן, רציני, מחייך לפעמים לעתים מתבדח – כזה היה כפי שהכרתיו. לא יצא לי להיות במחיצתו זמן רב והכרתיו בעקר במלואים עת שרתנו באותה יחידה.

אף פעם לא רטן ולא קבל ועשה הכל בשקט, בלי הניד עפעף.

זכרני מקרה מזמן המתיחות, קודם למלחמה; בש-עות הערב המאוחרות קבלנו פקודת תזוזה פתאום מית למשימה שאז נחשבה למסוכנת קמעה. חלקו אותנו לכוחות וכוחות משנה עם ציוד ואביזרים שונים. רצה הגורל שארבעת חברי המשק (שהיו באותה יחידה) יהיו בכוח אחד שנועד למטרה מסוימת. אבנר אז התבדח ואמר: „אם יקרה משהו לכוחנו, יספיק מברק אחד הביתה...” (האם חשב אז ברצינות?..)

מאוחר יותר התקבלה פקודה נוספת לבטול המשימה.

היתה זאת אחת הפעמים האחרונות שראיתיו, אך פעם שאזכור תמיד.

כילד הכרתי את אבנר רק מרחוק. הוא היה שייך
אז „לילדים הקטנים“ שעוד לא דובר בהם. אני
השתייכתי אז ל„גדולים“.
לא הכרתי אותו בצמיחתו.
ביום הגיוס הבחנתי בו בין המתגייסים. בא והצטרף
אל המושבה הקטנה של בני רמת יוחנן ביחידה זו
היה שקט מאוד. מסור.
חוליות חוליות. עם ערב מכינים האנשים את עצמם
ליציאה אל לילה שיש אחריו בוקר. עולים על הרכב
עם נשקם. עטופים משהו, לא נפרדים במיוחד.
כך שלא נפרדנו.
מקום שהמדרון הטרשי היורד אל ערוץ הירדן מש-
איר חלקת כתף שוממת.
בין האבניים האפורות עובר יורד שביל מן הכפר
טובא אל הירדן. אל סוריה.
על השביל.
הוא נשאר בינינו.

עזרא אריון

אבנר

זוכר אני, כיומיים לפני נפילתו של אבנר עברתי
באותה הסביבה בה נמצאה פלוגתו. ניסיתי למצוא
אותו בכל מקום, וכל פעם אמרו לי שרק ברגע זה
עבר ונסע למקום אחר. כבר אז כיננה בלבי תחושת
אסון. כאשר הודיעו ברדיו ששני חיילי צה"ל נהרגו
היתה לי הרגשה שדבר מה קרה לאבנר בלי שידעתי
על כך דבר. ואכן, הידיעה המרה לא בוששה לבוא.
את אבנר הכרתי מגיל הילדות — דרך הצבא —
ולבסוף בעבודה המשותפת בלול.
זוכר אני כמה קוים שיחדו אותו משאר האנשים:
היתה בו תכונה נדירה ביותר של נכונות לעשות
הכל למען מישהו אחר ללא צפיה או בקשה לתמורה
כל שהיא, היתה בו מסירות לעבודה ולמשק שלא
ידעה גבול.
היה מוכן תמיד לבוא לעזרת חבר אם בשבתות ואם
בשעות הלא נוחות של הערב ותמיד ידעת שעל
אבנר אפשר לסמוך כל פעם שתזדקק לעזרה.
אבנר היה בראשית התפתחותו לאיש בעל תכונות
ויכולת רבה — בכל השטחים והתחומים של החיים
— בעבודה, בספורט ובמוזיקה, שמלאה חלק גדול
מחייו. היתה זו אך ראשית...

גם עתה, כשנה לאחר מותו, רואה אני אותו לפני
חסון וחיכן ומלא נכונות לעזור. והלב מסרב להאמין
שהוא איננו...
יהי זכרו ברוך.

דפייה

לעיתים קרובות נזכרת אני באבנר. והוא עומד לפני
תמיד עם בת צחוקו הנעימה. וכואב הלב על שאיננו
עמנו.

בן חמוד ומסור. דיקני בעבודה. ממלא בקלות וברצון
את כל המוטל עליו ודואג גם לזולתו. לעתים היה
מעיר לי שאני עובדת יותר מדי קשה – ולאדם
מבוגר זוהי הערכה יקרה – מה עוד שהיא מצדו
של צעיר.

דואב הלב עם המשפחה שאבדה בן ואח יקר ולנו,
החברים – חבר צעיר וטוב.

שישנה ויידוביץ

אבנר – רמזים לדמותו.

עוד כשהיינו ילדים הכרתי את אבנר יותר טוב משׁ-
מכיר צעיר את הבוגר ממנו. בתקופה שבה נכנסים
לחברה הבוגרת מתכחשים הבוגרים „לקטנים” מרב
..אנחנו הגדולים ואתם הקטנים”. כבר אז היה אבנר
ידידי הטוב ביותר. בצניעותו שאז כה הפליאה אותנו
והיום אני כה מעריצה לוותה ידידותנו דרך כל
השנים. כאילו יד הגורל כוונה 3 חדשים מחדשי
שרותנו הצבאי באותו בסיס. אני הייתי אז טירון
ואבנר כבר מ”כ ותיק וגם אז כאשר הדיסטנס בין
מפקד לפיקודו כל כך מובן היה אבנר בא לאהלנו
מתישב בינינו, הטיירוניס, כאילו שכח שאנו בצבא
ולראשונה שאל: „האם חסר משהו?” או „ומה
להביא לך מהבית?”... „במה אפשר לעזור?”

אבנר אף פעם לא הרגיש שבת „אורבת” לרוחיו
כאלה רבות. לשאלה של גלוי לב, שהיה כל כך
נפוץ בינינו, ענה לי פעם: „כשארגיש שמישהי רוצה
בי יהיה לי זה סימן שאני רוצה בה...”

כשרונו של אבנר במוסיקה אולי נסתר קצת היה
כי אמנם אהב להנות בה לבדו. על אף יכולתו להנות
מאזינים לנגינתו בקלרינט או לקולו בשירתו היה
הוא מצתנע ובחר להנות בחדרו לבדו. אני זוכר

שפעם הציע לי להאזין לביצוע מיוחד בקלרינט כש־
עברתי במקרה ליד חדרו. כשהצעתי לו לבקר ולהא־
זין, ענה לי: „כשאני לבד זה יוצא יותר טוב“.
והיום כל פינה בלול מזכירה לי אותו, את הימים
שעבדנו יחד את הימים שהיינו שוכחים כי ימי
עבודה הם. רוע הגזרה עדיין לא עוכל.

ישי

למשפחה היקרה שלי!

הלב בוכה ומסרב להאמין, לעולם לא נוכל להנחם
על אובדן בן כה יקר ואהוב. מדוע? למה? איפה
הצדק? איפה הכח העליון שכל כך מאמינים בו?
אי אפשר להשלים, אני מתהלכת כשכורה ולא מסוג־
לת להתרכז במאומה. כיום כבר כלום לא יכול
לשכנעני. איך זה יכול להיות שלא נראה את אבנר
בינינו יותר?

אילו פגישות נחמדות היו לנו תמיד... לא אשכח
לעולם את קריאות ה„נטשה“ שלו כשראה אותי
מרחוק. תמיד הלכנו יחדיו למקהלה. זה חסר כל
הגיון ואמיתיות...

יחדיו נסענו לבקר את יוסי לבית החולים, רצנו
ממקום למקום ומאדם לאדם ובלבד שנוכל לראותו.
אי אפשר, הורים יקרים, להיות כה רחוק מהבית
ולשאת אסון כזה. רציתי לקפוץ לכמה שעות, ולא
ניתן לי. איכה יתנחמו הורים שכולים, יוסי ושלר־
מית על אובדן בן ואח. איך יוכל ביתנו האהוב לשאת
אבל כבד כזה?

ענה

קשה לי לכתוב על אבנר. ותמיד זה כך כאשר מישהו
הקרוב ללבך איננו עוד. ואני חושבת שהוא היה
קרוב ללכות כלנו. היה בחור בעל לב רחב. צנוע.
לא היה מסוגל להגיד „לא“ לבקשה שנתבקש וגם
כאשר היה אומר „לא“ — היינו יודעים שיעשה לב־
סוף את שבקשו ממנו. רשלן היה — זוכרת אני
פעמים רבות בהן אספתי את בגדיו מפוזרים בכל
הלולים.

פעמים מספר התקוטטנו על דברים שונים בקשר
לעבודה, אך אי אפשר היה להתרגז עליו כשהיה
מחייך לך מיד אחר־כך.

בחור כל כך טוב היה... בישן. כשהיית אומר לו מ־
מאה כלשהי או דבר מה לשבחו — היה מיד מסמיק.

בדרך כלל הייתי נתפסת לאמר לו מחמאות, כי היום מעטים האנשים שמסמיקים ממחמאה ונהינתי מכך ונהינתי לתת לו זאת. אבנר היה בחור סגור בתוך עצמו ומעט מאד יודעת אני על חייו הפרטיים. רק כשהיינו מדברים על יצירות מוזיקליות שאהבנו היה אז פתח עצמו. פעם אחרונה כשראיתיו היה לבוש בגדי צבא. חכינו שיבוא אוטו לקחתם חזרה לצבא. מכיון ששכחתי את הסיגריות שלי נגשתי אליו ובקשתיו אחת, לא בלי להתנצל שדוקא ממנו אני מבקשת. והוא ענה לי „אל תתנצלי, שנוררית, אמא דואגת לי”.

וכך אני זוכרת אותו — עם היד למעלה לסמן של שלום ומתחת לשפם החיוך. והכאב גדול מאד.

אלזה

שנותי צעירות. הן בקשו רק ללכת

הן בקשו לאהוב ולבכות —

עם גשם עם ריח אדמה ושלכת

וכחול אביבים בנתיבות.

(י. בת מריס)

בא שכול

שלומית,

שכחלה הכנרת, כחלה מרקיע פרוש לה מעל
שירוק השטיח ירוק וזרוע פנינים — אגלי טל
שנשא התמר, כותרתו דל תשפל —
זאת ידענו. מגן.

שעמוק הבור, כה עמוק ודומם
זאת — יודעים עם הזמן.

זאת ועוד :

שכחלה האהבה, כחלה פי שבעים ושבעה משירים
שירוק ההרגל, ירוק וזרוע פנינים — חיוכים
שנשא בן־אדם עם אורות וצללים —
נוף קסום כלבנה בענן ;
שעמוק הכאב, כה עמוק ודומם
כאימת שתיקתו של הזמן...

שלומית,

עוד תהיה הכנרת כחולה
עוד יהיה השטיח ירוק,
אנא, חזקי, והחזיקי מעמד
בשם : האהבה
החיוכים
והאורות.

דברים שנאמרו ליד הקבר הפתוח

בימי חירום אלה, כשאנו עומדים ערוכים מול אויבים הרוצים באובדננו, אנו מובילים למנוחת-עולמים את בננו-חברנו, יקירנו אבנר, קרבן של איומי אויבנו ושל אלה העומדים על דמנו.
בן האדמה הזאת, חניך האיזור, צעיר טהור לב ועדין נפש שחונך על תורת אהבת האדם, אהבת המולדת, אהבת השלום ומסירות לחברה חדשה, בן ציון המסולא בפז – נפל בידי זדים, בידי אלה המלבים אש השנאה ואש המלחמה במדינתנו הקטנה. בלב כואב ועצור, בהרכנת ראש ובצער אנו מקבלים את המכה הקשה שהונחתה עלינו ואנו שותפים לצערם ויגונם הכבד של חברינו היקרים – משה, בלה, שלומית ויוסי, אבל אנו גם מאמינים כי נצח ישראל לא ישקר. שום כח בעולם, לא שטנה ולא אויב לא יוכלו לנו ועוד נראה במפלת שונאי ישראל. בינתיים, נדע לכבוש צערנו ויגוננו כדי להמשיך לעמוד במערכת הכוונות והעבודה.
אבנר היקר, הנך נטמן באדמה עליה גדלת וזכרך ישמר בלבנו לעד.

יעקב י.

לכל משפחת זמיר,

שבת 10.6.67

היום הגיעה אלי הידיעה על נפול אבנר. אין מלים בפי לנחם, לאמר לכם. כי כיצד אפשר לנחם על אבדן חיים צעירים. נדמה לי שאין אפשרות כזו. הייתי רק רוצה להיות בשעה זו בארץ ולבוא אליכם כדי ללחוץ את ידכם ולאמר בשקט אני באמת אתכם.
לא הכרתי את אבנר היטב אבל בפגישותי המעטות אתו, כשבאתי לבקר אתכם בבית הוא תמיד התבלט בהתנהגותו הנעימה, בתשובותיו המלאות ומחשבור היו המסודרות. תמיד היו לו התשובות הנכונות במקום הנכון, ולכל אלה התלוותה בת הצחוק התמידית שלו שבטאה את בטחונו בדרכו הנכונה והצודקת. תמיד היה מוכן לעזור בדברים הקטנים שהיה צריך לעשות, והיה עושה אותם יפה ובנערי מות.
אורי ואני אתכם בכל נפשנו ומקוים שאנו, יחד עמכם, נמשיך בדרך שאבנר התווה לנו.

ורדה ואורי כהן

הורים שכולים יקרים! —

לרגל האסון האיום שפקד אתכם, בהלקח מכם בנכם היקר אבנר, קבלו נא תנחומים מקרב־לב. יודע אני שהכאב כה גדול עד שאין למצוא מלים לנחמה — כל אחד שהכיר את אבנר ודאי נזדעזע עד עומק נפשו.

הכרתי את אבנר רק כחצי שנה, בהיותי המורה לקלרינט שלו, בקונסרבטוריון. הכרתי אותו כבחור בעל מעלות רבות מאד — עדין נפש, חרוץ ומוכשר. כל נפש תתקומם על כך — איך אפשר שחיים צעירים ומבטיחים כאלה נדונו לכליון בידי מרצ־חיס — והוא כה צעיר וטהור נפש? רע ומר לנו שחיים אנו בתקופה זו המטורפת, כאשר לא סגולות אנוש הן הערך וכאשר חורשי המזימות ומבקשי נפשנו מרימים ראש ופוגעים בכל...

הורים יקרים — לבי דואב, כי אהבתי את אבנר והערכתי אותו, ודוקא משום שהיה כה טוב, עשוי ללא חת...

אני יודע שאין נחומים והכאב פורץ. מי יתן ויהיה לכם הכח לשאת את המכה הזאת. מי יתן וכל בית־ישראל יהיה ראוי לקרבן הגדול שהצעירים נותנים למען הבטיח את עתיד עמנו בארצנו.

שלכם יואל דוד
קרית ים

לאבנר...

קשה הציפיה שאין בה תקווה, הגשושים בת־הומות חושך.

כלים כוחות מצער אין אוניס.
מה יפו ימי היותך!

לא אשרטט דמותך ותוכך לא אספר. יש שהכירוך טוב ממני. אך ידידות קרובה שרויה בניינו, יתכן שלא ידעת! הכיזד? הן רבת־ימים היא. הבה, אספר לך פשרה. כתתנו רבת משתתפים היתה, האי־קה בין איש לרעותו בתוכה היתה מין המפורס־מות. ובין כולם שלומית היא חברה ממש, קרובה מאחרים. עוד מימים של סירים ומשחקי ילדות (ורבות התמונות לראיה), דרך ימי נעורים וכך עד היום חברותנו מתמידה. רב כוחה של רעות זו. חובקת סביבה מעגלים מעגלים, הורים, אחיות, אחים חברי חברים, אף קרובי משפחה של שני

הצדדים. אמא ואבא — הם זוכרים ויודעים לספר על אותה חברות. ספורי טיולים, ספורי משחקים מנן ועד בית ספר וגם על בילוי ושיחה סביב שתית מנחה שקוימה. ומאותה קרבה חמה לאמא ואבא הרי תבין קרבתני למעגלך שלך. ומכאן, למרות רחוק השנים גם מעגלו של יוסי קרוב.

אל נכון חשת בידידותנו. הזוכר אתה אותו ביטוי חיצוני לכך בצלוב דרכינו, כשבינינו היינו מחליפים את ה.ח.י.ו.ך שממנו אי אפשר היה לסגת בשום כוח שבעולם.

וכעת גם תזכור שלרוגז וריב היינו אסורים, (הן יש רבים בצדו של כל אחד מאתנו שיפגעו). שוב כוח של ימי רעות רבים עם אחות.

בנת הידידות שבינינו? ידידות נצח היא. כל אחד ממעגלו משרה ידידותו על רעהו.

אותה ידידות חמה שאינה נזקקת למגן יד כדי לטפוח על השכם. ידידות שאינה זקוקה לבת קול כדי להביע רחשי לב.

ראה אחא! באם נרצה או נסרב — רעים אנו!

חיא

לבלה ומשה יקרים.

עמדנו המומים בהגיע אלינו הידיעה על נפילתו של אבנר ז"ל. רצנו לדאר הסמוך על מנת לשלוח לכם לפחות מברק, לאמר מלים מספר של תנחומים ממרי חקים. אמנם אין מלים, בפי אדם, אשר מסוגלות להביע את גדל הכאב והאבדה... אפשר רק להתאבל ולבכות את החיים הצעירים אשר נפסקו בצורה כה אכזרית. ומה נורא הדבר ומיאש כשאתה חושב שבי חיינו בגורלם של בנינו לפול קרבן במלחמה ובגורלם של הורים להתאבל ולבכות את יקיריהם אשר לא ישובו עוד...

ואבנר עומד לפני בכל הדרו, יפה תאר ורציני, עושה את המוטל עליו בצנעה ובאחריות. ואותה הצלקת אשר בראשו — מאז היותו ילד קטן — תמיד מעלה זכרונות בלבי — שעות וימים של דאגה וצער... הרבה חיבה רחשתי לו עוד מאותם הימים, וקשה קשה להשלים שהוא איננו... אנחנו עומדים עטורי נצחון אך קשה מאד לשמוח, כשנצחון זה הנו עקוב מדם. ומי יודע מה יביא יום? נצחון בעיני יחשב רק אז כשיושג השלום, ונדמה לי שאנחנו רחוקים ממנו מאד.

בלה ומשה — יקירי — היו חזקים... נסו להתנחט
ביוסי ובשלומית...

שלבם בודדות רבה
רחל מ.

לבלה ומשה שלומות,

ברכת השלום אינה רק מילה ריקה כעת והיא באה
מלב מלא מאד, אך מה אומר אני לכם — אתם
שהקרבתם קרבן כה איום לשלום אפשרי זה?
יש קורטוב נחמה בכך שאינכם בודדים בשעה זו —
לא בצערכם ולא בגאווה על הבחור הנפלא שהצטרף
לאותו „טס של כסף“ עליו מקבל עם ישראל את
עצמאותו שוב ושוב.

אינכם בודדים גם בכאב — ידידים ואנו בתוכם —
לכם ולאבנר ז"ל, כואבים אתכם את האבדה הנוראה!

אתכם כתמיד
יהודה מ.

חלפו הימים, כבר שנה בלעדיך. והרי רק אתמול
זה היה שהיית בינינו, שלנו.
שוב מול דף חלק לשרטט בו דיוקן שאיננו — נבצר
מהבין — כבר שנה מאז. שנה שרשומה עמוק וכבד
מעבר להשג ולזמן.

אנו, שזכינו להתבשר ולחגוג, שנותרנו בשגרת היום
יום, יודעים שהכל כך משום שהיית אתה והיו עוד
רבים כמוך. יודעים שנתת הכל ועלינו צוית להמ
שיך, לשמוח.

יש ועתים שורה השמחה, חזקה מתפרצת, מרקיעה
עד מרומי נפש צוהלת. רצינו בכך לתת את הטעם.
אך יש ויכבד משא הלב ונתרה זעקתו אלמת.
רצייתי הרבה לספר על חיוך בישני, על תום וצני
עות, כשרון מוזיקלי, יושר אישי ושמחת חיים. על
חברות אמיתית וכנה. ועוד להוסיף מעשים, חל
מות ורצונות שנמוגו. אך מכל שמור עמי מטען
חיות נעורים — מעשי שובבות וקונדס. וכוחים
סוערים בשעות הקטנות. התלבטויות בהם נאבקו
לאורך הדרך, מיום שנולדנו עד לפרידה מיד גורל
אכזרי, ביום מר ונמהר.

שתיל חזק ובריא היית, עמוק נאחזו שורשיך. חיים
מלאים בקשת — ונקטפת בראשית פריחתך.

נורא ומוזר לנסות לצרף כל זה לשלמות דמותך שכל
כך שיכת היתה והיום לשוא עוד אבקש.
לדעת שרק זכרונות הם הכל שנותר.
וכשם שהיית תמיד אחד משלנו — תשאר כך דמוי
תך שמורה בינינו.

נעמה

ביום השבעה לאבנר ז"ל

יודעים אנחנו.

כולנו יודעים על מה...

על כי העזנו לחיות,

כי הרהבנו לחיות —

באשר אמרנו:

נארש את הארץ הזאת לצמיתות.

נרונה יזע ותמצית הדם.

כי אהבנו קדשיה,

על שחרתנו צדק ואחוה על דגליה,

כי גם לנו נחלה תחת פני השמש,

כי נשבענו לשרופים ולמעוונים —

לצמוח שוב מתוך האפר,

כי החיים ניתנו לכל חי

וגם לנו הזכות עליהם.

כל זאת ידענו וגם ידע

אבנר — בננו התמיר והטהור

בצאתו למערכה לגונן

על כל אלה ובכל אשר לו —

בנפשו, במאודו — בחייו.

„על חרבך תחיה“ זו הקללה —

אשר ירדה עלינו בדור זה,

שנפל בגורלנו לשכון בלב מדבריות

על פתחי נחשים וחיות טרף.

זו הקללה הנצחית

„שבכל דור ודור עומדים עלינו לכלותנו“

ואנו מצוים לכתת אתותינו לחרבות

ללמד ידינו קשת ואת רוחנו מלחמה.
אם כך נגזר עלינו —
אם זה הכורח שבגזרה — נקבלנה.
שוב לא נהיה כצאן לטבח,
גם לא סחורת מיקוח למעצבי המחר המסולף.
אם שומה עלינו לעמוד על נפשנו —
נקבל את הגורל.
ועשינו לבנו עשת,
רגשותינו מיתרי פלדה,
דמעותינו רסיסי עופרת.
נגדל את בנינו לנשרים —
לשמשונים, למכבים, לטרומפלדורים
לאנילבציים — אם זהו אשר הוטל עלינו
עד אשר נראה את החיה מתבוססת
לבלי קום עוד.
עד אשר יפצע השחר למזמורי השלום
עד אשר שוב יפרחו האביבים לאהבה
ואנו כה משתוקקים להם — כה משתוקקים.
אנו מבטיחים לך אבנר יקר —
על דמיד הטהורים הצועקים מן האדמה
כי את אשר אנו יודעים נקיים לדור-דור
את אשר קיימת אתה כן ייעשה
כאשר שוב יידרש לפדות את חיינו האכזריים עד
לאימה.
ולכם רעי זרעינו בלה ומשה האהובים
עליכם נפל הפור לשאת בתרומת הדם
הגבוהה ביותר, הכאובה ביותר —
הננו באזלת כוחנו להגיש לכם מרפא
הגורל האכזר מכל אכזר ואין להשיב.
רק קרני האור הבוקעים אלינו
נונפלאות הימים האלה,
מהודה של ירושלים המשוחררת,
רק לכוחות נצח אלה היכולת
לחזק, לאושש, להגליד ואף להרנין
בבוא העת. רק בהם מעינות הנחמה
מהם תשאבו ונשאב גם אנחנו
ועמנו כל העם בישראל.

שעמוק הכאב. כה עמוק ודומם כאימת שתיקתו של הזמן...

בנו

המחשבה כי הנה עברה שנה, מאותו יום מר ונמי
הר, בו הודיעו לנו, הוריד, את האיום ביותר בחיי
אדם, פשוט אינה נתפסת. והאם אפשרי הדבר, כי
אנו ההורים ממשיכים בחיי היום ואתה אינך
אתנו? לב הורים אינו מוכן, אינו יכול להשלים.
ממשיך אתה לחיות בקרבנו, במחשבותינו ובהר-
הורינו יומם וליל. ישותך מלווה אותנו בכל אשר
נפנה. בכל מקום ובכל פינה, בכל התרחשות ובכל
מאורע פוגשים אנו אותך ורואים אותך, את דמותך
התמירה, הזקופה, את הראש השחור והמקורזל,
את העינים השחורות העמוקות והבישניות המבי-
עות טוב, את גון עורך השחום, החלק והבריא,
את הפה המחיך גם כאשר הפנים לובשים הבעה
חמורה ורצינית. אתנו אתה תמיד ואין מרפא, בחי-
לופ הזמן רק גובר ומעמיק הכאב והצער.

גדלת, בנו, באויר ארצנו והיית יפה חסון ובריא.
ספגת לקרבך את רוח הקבוצה והיית טוב מאמין
וישר. לא יכלת להיות אחר אפילו נסית לכסות על
כך בבטוי צברי מחוספס ובהלצה עוקצנית.
לא הרבית לדבר על עצמך או לספר על מעשיך גם
עת היית ילד ונער ובפרט כשבגרת. ואנו, לא הרבינו
לשאול על מנת לא להרגיזך.

מטפלות היו מספרות לנו על תכונותיך, על הגינותך
והליכותיך הנעימות; מדריכים ספרו על רצינות
ומסירות ועל נכונות להחלץ לעזרת חלשים בטו-
לים ובכל שנדרשת; חבריך דברו ברטט ובאהבה
על קשרי ידידות יפים; חברינו בקבוצה שעב-
דו במחיצתך ידעו לספר על אחריות וחברות ורוח
טובה המלאים אותך.

וכל זה נעשה בשקט, בענוה ובפשטות, כמובן מאליו
ולא היית בין אלו המבליטים או מציגים עצמם.
בכל התכנסות רחבה יותר – פרט למסיבת רעים
של ידידיך הקרובים – בהופעות השונות במסיבות
ובחגים, במקהלה, בנגינה ובמחול, בהם מצאת
ענין והשתתפת מרצון ובמסירות, היה בך מן הבי-
שנות שגרמה לך להחבא בין הסובבים אותך.

לא פעם התרעמנו עליך, על כך. התגאינו בך ורציינו שגם אחרים יתרשמו – מגופך הבריא והגמיש ברקוד, מקולך הערב בשירה, מצלילי נגינתך בקל-רינט. אבל אפילו בחוג המשפחה, אתנו ועם האה והאחות, כשהיינו מדברים בשבחך על מעשה שעשית היית תמיד פותר אותנו ב„אל תגזימו“. לעומת זאת ידעת תמיד ללמד זכות כאשר אנו, ההורים, באנו בטענות ובבקורת כלפי אחד מידידיך, מטפלת או חבר לעבודה, על מה שנדמה לנו כעוול שנעשה כלפיך.

היתה בך עקשנות וידעת להתוכח ולעמוד על דעתך בדברים שנראו לך כצודקים והיית פגיע ורגיש להתנהגות בלתי הולמת של הזולת. לעומת זאת ידעת לקבל את הדין כשנדרשת ליותר על רצונך או מאוויך.

כך עשית כשהתגיסת כנח"ל, אחרי שתכנתת והיה לך ברור שתצטרף ליחידה קרבית. ההחלטה על כך נפלה עליך כרעם ודכאה אותך, אך לא הסכמת שאיני, אביך, או אחרים יתערבו למענך. והשלמת. כך היית כשחזרת מהצבא והתכוננת לעבוד בענף שדה ושבעו אותך ללול. בתחילה נראה לך הדבר כמצוי חיק ובלתי מתקבל על הדעת, אך לא ארך הזמן והיית לאחד מהצוות ולא נכר היה אי הרצון שגילית בתחילה. כל מעשיך היו כנדרש, ללא משקע של מרירות ואי שביעות רצון.

אין אנו יודעים אלא מעט מאוד על תקופת היותך בצבא. קשה היה לך המעבר, כמו לרבים אחרים, מחברת הילדים המוגנת, מאווירת החיים החפשית בקבוץ ומחדר ההורים והמשפחה האוהבת, למשטר הצבאי. לא הקושי הפיזי הטריד אותך, בזה עמדת כיאות. במשך הזמן גם מצאת את מקומך ביחידתך וכפי שיעידו מכתבי חבריך היית חבר טוב ואהוב ומלאת את המוטל עליך באחריות ומי תוך הכרה, אף כי את חיי הצבא לא אהבת ועל כן לא הסכמת ללכת לקורס קצינים ולא רצית להשאיר במסגרת צבאית יותר מאשר היית חייב.

וחזרת הביתה, בנו, למשפחה ולקבוץ כדבר טבעי ומובן. ודאי היו לך התלבטויות על עתיד חייד, כמו לכל בן קבוצה הגומר את שרותו בצבא. אך ידעת שקודם כל עליך להיות בבית ולתרום את חלקך, לתת מכוחותיך הצעירים, הרעננים. קודם כל לתת ולא לתבוע. קודם כל למלא את הנדרש ממך ואחר כך לדאוג לעצמך. היו לך תכניות להמשיך ללמוד ולהשתלם בנגינה, אך רק כעבור שנה התחלת לממש אותם. לא אצה לך הדרך. קשור היית למשפחה, לחברה ולמשק בכל נימי נפשך, פרי אהבה, גדול וחונך של השנים לפני לכתך לצבא. רצית לבסס קשרים אלה כאיש בוגר ועצמאי. דחית על כן יציאתך לשנת שרות שלישית – לא היית מוכן עדיין להנתק מאתנו ומהבית הקבוצי לאחר העדרות עקב השרות בצבא, ולו אף באופן זמני. לא פקפקת בצורך למלא את חובתך בעזרה למשק צעיר ואולי גם קסם לך הרעיון לחיות בחברה צעירה יותר. אך טוב היה לך כאן, בבית, ורצית לדחות יציאתך ככל האפשר.

והנה נתק אותך הגורל האכזרי והמר מאתנו.

עוד טרם החלה המערכה הכבדה, כשעדיין אנו תמהים איך יתפתחו הדברים. הקדמת את האחרים ומספר ימים לפני כלם נפלת בקרב עם המתנכלים להשמידנו.

ואנו, הוריד, הצטרפנו לרשימה הארוכה של ההורים מאז קום המדינה ופתחנו את רשימת מאות ההורים השכולים המתהלכים בין החיים ועולמם חרב עליהם.

אמרת לאמא „להתראות בשש אחרי המלחמה...“
 לי קרצת — ואותו חיוך מקסים — כאומר — „ראי
 מה היא דואגת לי...“

להתראות? מלה גדושה במטען כה רב שאבדה
 בשניה של עופרת מלוא משמעותה.

ואנחנו — מה נחשוב על סדרי עולם? מה נותר
 להאמין בו? אך הרי מוכרחים אנו להאמין, להמי
 שׂיך.

...ושוב אתה צוחק, ושיביב לגלוג בעיניים... ואני
 תופסת עצמי בחזקה, החלום רע חלמתי? סיוט?
 או אולי תעלול זדוני של אלוה — האפשרי הדבר
 עם אותו חיוך ומבט?

אומרים שנפלת. כמה מלים יבשות, אותיות.
 היוכל אי בזה אדם להסביר לי פירושם? ואני איני
 תופסת זאת, איני מסוגלת...

מלוא חיים וצלילים, מנגינה. כמיהה לטוב וליפה
 — וכל זה איננו עוד? — שאלה. שאלה ללא מענה.
 כי הרי אין מענה לדברים שמחוץ להגיון.

ובעולם זה שלך — הידעו על תינוק שחרחר מלוכסן
 עיניים? הידעו על ילד חמוד ומקסים? על
 על תום נעורים ויושר. על מצפון חזק עד אימה
 הרואה את הטוב באחר ומבקר עצמו?

ואתה, שיראת כה אהוב בגלוי, שהצפנת הכל במע-
 מקי נשמתך, שלא נתת לזר דריסת רגל בעולם גדוש
 זה שלך, שיראת שמא יפרוץ הבלעדי שלך החוצה
 — לרשות הזולת — ושבכל זאת כה אהבת... „אל
 תהי ילדה“ היית אומר לגלויי של רגש — אך אתה
 עצמך הן כה הרגשת — כאבת ושמחת בכל עומקו
 של הרגש.

התדע מה אהבנו אותך? ואולי גם אנו לא ידענו
 הראות זאת, הן נגיד זאת עתה, כי הלא חד אנחנו
 — בשר אחד גם עכשיו — דמעותינו שלנו ודמך שלך
 — שלמות של אהבה הם.

באו שעות גדולות — לעם ולאֶרץ —
 אנחנו רצינו לשמוח עם כלם — ואתך.

אך אתה לא באת ואנחנו חכינו... לא שמחנו...
 ואיך נשמח ודבר מה בתוכנו שסוע וחונק עד אימה.
 והדממה כה גדולה — ריקנות איומה עד בלי די.
 רק חלל תהומי וכואב. תחושה ללא תקווה.

גם הקלרינט שותק — התזכור איך אהבת אותו —

הוא לא ינגן בלעדיך כי אין מנגינה בלעדיך.
ישנו רק צלצול מחריד...
אבל אנחנו מוכרחים פשוט להמשיך. ואתה אתנו.
כי אנו רוצים בזה. לעתים נותנים לאשליות לשחק
בנו — כי רק לא רואים אותך הרבה זמן...
השומע אתה אותנו? אבנר?

שלומית ויוסי

המת הצעיר
חי עולמים —
באור הנוהר
בכשם הצוף
בצחוק התמים
ובשיר —
במילים —

(י. עמיחי)